

Цифрова компетентність педагогів та її вдосконалення в післядипломній освіті

Світ та суспільство рухається до цифрової ери. Цифрові технології поступово проникають до всіх сфер життєдіяльності людини та суспільства: економічної, соціальної, політичної та, навіть, духової. Саме тому відповідні шляхи розвитку суспільства задекларовано у Цифровій адженді України – 2020: «У динамічному «цифровому» світі «стрибокподібний» розвиток фактично не має альтернатив. Якщо країни (або організації) не намагаються оновлювати свої сфери життєдіяльності технологіями та інноваціями, вони «випадають» з основних світових економічних тенденцій, тим самим лише посилюючи злидні та бідність свого населення»¹.

Провідні вітчизняні науковці В. Ю. Биков², О. М. Спирін³ зазначають, що на сучасному етапі необхідно перейти від звичайної комп'ютеризації освіти, яка триває вже декілька десятиріч, до комплексної інформатизації освіти та науки. Водночас, автори концепції проекту закону про цифрову стратегію України⁴ наголошують на необхідності докласти зусилля для стрибка на новий щабель розвитку – розбудову та розвиток цифрового суспільства взагалі.

Однак, самих технологій – їх розробка та наявність, замало. Потрібно навчити та підготувати тих, хто зможе якісно та ефективно запроваджувати такі цифрові перетворення та розвивати їх. Отже, невідворотний розвиток

¹ Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний» – 2020) Концептуальні засади (версія 1.0) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf> С. 11.

² Биков В.Ю. Сучасні завдання інформатизації освіти [Електронний ресурс] / В.Ю. Биков // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 1 (15). – Режим доступу: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/download/25/13>.

³ Биков В. Ю. Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти/В. Ю. Биков, О. М. Спирін, О. П. Пінчук // Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики [Текст] : (до 25-річчя НАПН України) / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол. В. Г. Кремень та ін.]. – Київ : Сам, 2017. – 399 с. – С. 191-198. – Режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/709026/1/%D0%9F%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BB%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%B4%20%D1%96%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8.pdf>

⁴ Проект Закону України «Про цифровий порядок денний України». – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf>

інформаційного суспільства вносить істотно якісні зміни як у зміст цифрової компетентності педагогічних, науково-педагогічних працівників та керівників закладів освіти, так й у процес підготовки фахівців на всіх рівнях освітньої та наукової сфер.

Глобальна та національна цифровізація суспільства та реформування вітчизняної освіти відповідно до Концепції «Нової української школи» і нового закону України «Про освіту» спонукає освітянську спільноту враховувати, насамперед, потреби цифрового суспільства, «цифрової» економіки, креативного та інноваційного підприємництва, глобалізації наукових досліджень; нові потреби здобувачів освіти та виклики, які стоять перед Україною на шляху до європейської спільноти. Враховуючи невідворотність подальшої «цифровізації» як глобального та національного явища, реформування освіти, відповідно до «Використання «цифрових» технологій, – на думку експертів ГО «ХайТек Офіс Україна», – має носити кросплатформовий (наскрізний) характер, тобто використовуватися не лише на фахових заняттях з інформатики, а при навчанні інших предметів/дисциплін/модулів, взаємодії здобувача освіти один із одним та з викладачами, з реальними експертами, здійсненні досліджень, індивідуальному навчанні тощо⁵.

Головна роль залишається, як завжди, за індивідумом. Тому сьогодні так важливо підготувати та підвищити цифрову компетентність сучасних педагогів, науковців і керівників до роботи в нових умовах та використання інноваційних цифрових технологій та їх широкого спектру їх можливостей. Розвиваючи цифрову компетентність педагогів і керівників закладів освіти всіх рівнів ми забезпечимо їх новими засобами, інструментами, методами та можливостями, які дозволяють зробити освітній процес мобільним, індивідуальним та диференційованим.

Педагоги та освітяни одними з перших відчують вплив нових вимог та викликів, що виникають в наслідок наукових досліджень, інновацій та

⁵Цифрова аджеда 2020 - [Електронний ресурс].- URL: https://issuu.com/mineconomdev/docs/digital_agenda_ukraine-v2_1 (дата звернення 29.05.2018 р.)

технологічних винаходів, інтенсифікація та індустріалізації промисловості, розвитку суспільства і технологій. Тому, саме вони мають володіти більш широким і складним комплексом (набором) компетентностей ніж раніше, постійно їх нарощувати та бути зразками наступному поколінню для наслідування. Зокрема, проникнення цифрових пристроїв, засобів і технологій в усі сфери життя вимагає від освітян розвитку, насамперед, цифрової компетентності. А які ж характеристики має ця компетентність педагога (вчителя, викладача) та які її складники? Найбільш розгорнутий її зміст та сутність описує Європейська рамка цифрової компетентності вчителя (European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu ⁶). Саме на цю рамку компетентностей потрібно орієнтуватися при розробці вітчизняних освітньо-професійних програм в системі відкритої післядипломної освіти.

Рамка цифрової компетентності вчителя DigCompEdu орієнтована на вчителів та викладачів усіх рівнів освіти від дитячого садка до вищої та післядипломної освіти, загальної та професійної, навчання осіб з особливими потребами та у неформальних навчальних контекстах.⁷

Ця рамка визначає 6 основних областей компетентності вчителя (рис. 1).

Рис. 1. Области та межі цифрової компетентності вчителя (відповідно до DigCompEdu)⁸

⁶ European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ec.europa.eu/jrc/en/digcompedu>.

⁷ Цифрова компетентність вчителя DigCompEdu. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dystosvita.blogspot.com/2018/04/digcompedu.html.

⁸ Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Punie, Y. (ed). EUR 28775 EN. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107466/pdf_digcomedu_a4_final.pdf.

У DigCompEdu педагоги позиціонуються не просто як зразки для наслідування, а, насамперед, як фасилітатори навчання. Тому, вони, як професіонали, що займаються викладанням, окрім загальної цифрової компетентності для життя та роботи, мають володіти специфічною педагогічною цифровою компетентністю ефективного використання цифрових технологій саме для навчання. А отже, Європейська рамка цифрової компетентності вчителя визначає необхідний набір цифрових компетенцій, притаманних для професії викладача, щоб реалізовувати можливості застосування всього потенціалу цифрових технологій для вдосконалення освітнього процесу та інновацій в освіті. Основна увага в ній приділена не технічним навичкам, а можливості використання цифрових технологій для інновацій та підвищення якості у сфері навчання та освіти. Вона містить детальний опис 22 складових, які розподілені за областями (рис. 2).

Рис. 2. Области цифрової компетентності вчителя та їх складові (за DigCompEdu)⁹

Автори рамки також пропонують модель поступового розвитку (прогресії) DigCompEdu, яка допоможе педагогу оцінити та розвивати свої

⁹ Redecker C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Punie, Y. (ed). EUR 28775 EN. Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2017. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC107466/pdf_digcomedu_a4_final.pdf.

цифрові компетентності. Вона окреслює шість різних етапів розвитку, які необхідно, зазвичай пройти педагогу для підвищення компетентності.

Сьогодні, як ніколи раніше, актуальною стає проблема розвитку саме цифрової компетентності у педагогічних працівників всіх рівнів під час їх перепідготовки та підвищення кваліфікації. І головними мають стати не технічні навички роботи з програмними продуктами та ресурсами, а вміння критичне та якісно по-новому використання цифрових технологій в освітньому процесі.